

3.3.1 Téma č. 2 (Možnosti vyjádření nesouhlasu)

Téma navazuje na příběh o krysařovi a zabývá se tím, co může dělat jedinec nesouhlasící s rozhodnutím většiny.

1. a 2. hodina

Forma a bližší popis realizace

Žáci ve skupinách či ve dvojicích napíší dopis, kterým se budou snažit přesvědčit krysaře, aby je ušetřil. V závěru si žáci zopakují možnosti projevení nesouhlasu jednotlivce – co může dělat občan, když s určitým rozhodnutím nesouhlasí: individuální podnět státní správě, medializace, petice, demonstrace, ombudsman, žaloba správnímu soudu; jaké možnosti mají lidé v méně otevřených společnostech, jako například ve středověké společnosti či v autoritářských režimech.

Metody

Skupinová diskuze, samotná hra, práce ve skupinách/práce ve dvojicích

Pomůcky

A4 arch pro každého žáka a psací potřeby

Podrobně rozpracovaný obsah

Jak se mohou jedinci bránit rozhodnutí většiny, jak mohou vyjádřit nesouhlas?

Žáci si sednou do kruhu a učitel s nimi diskutuje:

- Co může dělat jedinec, když nesouhlasí s rozhodnutím většiny? Co může dělat, když za něj rozhodne většina, rozhodne proti tomu, co by chtěl on? Například když nesouhlasím s rozhodnutím ve městě Hameln?

Shrňte na tabuli jmenované možnosti vyjádření nesouhlasu, případně je doplňte. Příklady viz rámeček níže.

Demokratické systémy (legální a legitimní formy vyjádření nesouhlasu s rozhodnutím)

- *Podání žaloby na rozhodnutí veřejné správy ke správnému soudu*
- *Zažádat ombudsmana (veřejný ochránce práv) o prozkoumání rozhodnutí*
- *Vyvolat znovu hlasování o rozhodnutí – vstupem do politiky, přesvědčím argumenty o statní o změně názoru, vyvolání referenda*
- *Protest, petice, dopis, e-mail či výzva politikům (statusy na sociálních sítích)*

Pasivní formy odporu (obrana zvolených cílů bez použití zbraní, často i v nedemokratických systémech)

- *Stávky, bojkot, odmítání spolupráce či omezení práce, blokády vlaků s jaderným odpadem, uzavírání se ke stromům, neúčast ve volbách*

V nedemokratických systémech např. také bytové semináře, samizdat, letákové akce atp.

Extrémní formy projevu nesouhlasu (mohou se objevit při silné frustraci z rozhodnutí, z nemožnosti změnit rozhodnutí, neschopnosti se s ním smířit)

- *Odchod, emigrace do jiné země/z města*
- *Sebeobětování – např. Jan Palach*
- *Agresivní činy vůči oponentům – vydírání, terorismus*

Jak přesvědčit krysaře, aby nás ušetřil?

Předtím, než budete pokračovat, se s žáky trochu protáhněte pomocí následujících aktivit:

Maso – jeden z dvojice natáhne ruce, druhý dá ruce za záda a pak se snaží trefit do rukou toho druhého, musí se mu přitom dívat do očí. Každý má na trefení 3 pokusy, pak se role prohodí.

Vyprávění naráz – až se řekne „Ted“, každý z dvojice začne vyprávět nějaký příběh. Musí se přitom dívat druhému do očí. Ten, kdo první uhne očima nebo přestane vyprávět či se rozesměje, prohrává.

Jo! Ne! Snažíme se přemluvit druhého ve dvojici, aby řekl ano. Můžeme ale používat pouze slovo „Jo“ a druhý může používat pouze slovo „Ne“. Pak se prohodíme. Reflexe: Co je lepší, říkat jo nebo ne? Co je na tom složité? Následuje varianta, místo „jo“ říkáme: „Půjč mi dvacku.“

Reflexe: Jak se snažíte přemlouvat? Co používáte? Následující aktivity budou také o přesvědčování.

Rozdělte žáky do skupin po čtyřech a zadejte jim, aby vymysleli a sepsali dopis pro krysaře, kde ho chtějí požádat, aby je ušetřil trestu/nebo aby jim ponechal některé cenné věci. Píšeme mu den předtím, než má pro nás vyhnat krysy z města. Dopis musí obsahovat oslovení, ukončení a 5 vět – důvody, proč by zrovna nás měl ušetřit trestu.

Až dopisy sepíší všechny skupiny, předají je učitelovi a ten je postupně přečte. Skupiny, které nejsou autory dopisu, si přitom promýšlí důvody, proč by krysař mohl dopis, nabídku přijmout.

Rozhovor s krysařem

Na základě dopisů si krysař k sobě pozve zástupce z každé skupiny. Každá skupina vybere jednoho člena, který bude hrát krysaře, a jednoho, kdo bude zástupcem těch, kteří psali dopis a připraví rozhovor mezi krysařem a zástupcem skupiny – vymyslí argumenty, proč by je měl krysař ušetřit. Pak

bude následovat sehračka rozhovoru krysaře s tím, kdo jej žádá o prominutí trestu. Pozor: krysaře, ale bude hrát vždy vybraný člen z jiné skupinky, rozhoduje se sám, zda trest promine nebo ne.

Skupiny mají cca 10 minut na přípravu. Poté nechá učitel začít skupinu, která chce.

Přesvědčování o odchodu z města

Žáci zůstanou ve skupinách z předchozí hodiny nebo se znovu rozdělí do skupin po čtyřech.

Ať už dopadly rozhovory s krysařem jakkoliv, žáci se nyní vžijí do situace, kdy se podařilo s krysařem vyjednat, že skupinky mohou z města odejít. Každá skupina opět vybere ze skupiny jednoho člověka, zástupce, který/á se jako první od krysaře dozví, že může jeho skupina odejít, ale musí odejít ihned. Tento člen skupiny pak musí ostatní přesvědčit, aby odešli rychle z města.

Z každé skupiny půjde k učitelovi jeden vybraný člen. Tito žáci se pak společně domlouvají, jak přesvědčí ostatní ve své skupině, aby odešli z města. Ostatní ve skupinách jsou členové rodiny, komunity, kteří ale nechtějí z města odejít. Než se připraví poslové od krysaře, promyslí si argumenty, proč nechtějí odejít. Když jsou všichni připravení, pošle učitel do každé z těchto skupin posla od krysaře – žáka, který ale nebyl předtím součástí skupiny. Než učitel jednoho žáka vybere a pošle do skupiny, zavřou ostatní oči. Na povel je zase otevrou, a pak mohou poslové začít přesvědčovat skupinu, mají na to 3 minuty.

Reflexe aktivity:

- Jak se povedlo skupinu přesvědčit?
- Proč se nepodařilo skupinu přesvědčit?
- Existuje starý příběh o lidech, kteří žijí v jeskyních. Ti lidé věří, že svět existuje jen v těchto jeskyních. Jeden z nich vyjde ven a zjistí, že je tam jiný svět, a snaží se přesvědčit ostatní, aby také vyšli ven, ale ti mu nevěří. Nakonec ho zabijí. Být tím, kdo se snaží dělat věci jinak, není jednoduché.
- Zažili jste někdy podobnou situaci, že jste se museli vzdát něčeho, na čem vám hodně záleželo?

Reflexe tematického bloku Účast v rozhodování a projevení nesouhlasu:

- Je zajímavé porovnat, jaké to je, když se mohu rozhodnout sám za sebe a kdy za mě rozhodne někdo jiný.
- Říká se také, že změna je příležitost, ale je třeba zvážit, za jakou cenu.
- Žijeme ve společnosti, kdy máme možnost říct ne, máme možnost se rozhodnout za sebe. A záleží na nás, jak s tím naložíme.
- Ve středověku byla tato možnost velmi omezena. O poddaných rozhodoval jejich panovník – o stěhování, o sňatcích.
- Dnešní aktivity souvisely hodně s tématem svobody. Cítíte se svobodní?
- Jaká je výhoda, když je člověk nesvobodný? Když za něj rozhoduje někdo jiný? Jsou v tom nějaké výhody? V současné době se mohu snažit něco změnit, ale zároveň to mohu nechat na jiných, a je na nás, jak se rozhodneme. V dalších aktivitách se budeme zabývat současnými příběhy lidí, kteří se jako jednotlivci snažili něco změnit.
- Co jste se naučili, nebo připomněli, zopakovali? Co přináší, že něco máte ukázat a ne pojmenovat, říct? To že něco ukazujeme, děláme, vede člověka k tomu, aby se ten druhý snažil představit, porozumět tomu, co ten druhý chtěl říct.